

Canto XI

- O insensata cura de' mortali,
 quanto son difettivi silogismi
 quei che ti fanno in basso batter l'ali!
- Chi dietro a *ivra*, e chi ad amforismi
 sen giva, e chi seguendo sacerdozio,
 e chi regnar per forza o per sofismi,
 e chi rubare, e chi civil negozio,
 chi nel diletto de la carne involto
 s'affaticava e chi si dava a l'ozio,
- quando, da tutte queste cose sciolto,
 con Béatrice m'era suso in cielo
 cotanto gloriosamente accolto.
- Poi che ciascuno fu tornato ne lo
 punto del cerchio in che avanti s'era,
 fermossi, come a candelier candelo.
- E io senti' dentro a quella lumera
 che pria m'avea parlato, sorridente
 incominciar, facendosi piú mera:
- “Cosí com'io del suo raggio resplendo,
 sí, riguardando ne la luce eterna,
 li tuoi pensieri onde cagioni apprendo.
- Tu dubbi, e hai voler che si ricerna
 in sí aperta e 'n sí distesa lingua
 lo dicer mio, ch'al tuo sentir si sterna,
 ove dinanzi dissi “U' ben s'impingua”,
 e là u' dissi “Non nacque il secondo”;
 e qui è uopo che ben si distingua.
- La provedenza, che governa il mondo
 con quel consiglio nel quale ogni aspetto
 creato è vinto pria che vada al fondo,

Ἕσµα XI

- Ἦ, τί παράλογες εἶν' τῶν ἀνθρώπων οἱ ἔννοιες,
 κι εἶν' οἱ συλλογισμοί τους τόσο λαθεµένοι
 πού ὁ ἀνθρωπος, πετώντας, πρὸς τὸν κατῆφρο πηγαίνει!
- Ὁ ἔνας µὲ τὸυς νόµους κι ὁ ἄλλος µὲ τὰ γατροσόφια
 καταπιάνεται, ποῖός κυνηγᾷ ἀξιώµατα ἐκκλησιαστικὰ
 καὶ ποῖός, µὲ βία καὶ µὲ δόλο, τὰ πολιτικά,
- ὁ ἔνας κλέβει κι ὁ ἄλλος θέσσει κι ὠφελήµατα γυρεύει,
 ποῖός µὲς στὶς ἡδονὲς τῆς σάρκαος εἶν' ὀσµένοσ
 καὶ ποῖός τεµπέλης, ξαπλωµένοσ
- κι ἐγώ, ἀπ' ὅλα ἐτοῦτα ἀπαλλαγµένος,
 καὶ µὲ τῆ Βεατρίκη, ψηλά, στὰ οὐράνια
- καλόδεχτοσ, στη δόξα αὐτῶν τῶν φωτισµένων.
 Καθένας τους στη θέση του γυρνᾷ
 µέσα στὸν κύκλο, ὡς ἦταν προτινά,
 καὶ στέκεται σὰν τὸ κερὶ στὸ καντηλιέρι.
- Κι ἀκούω χαροµένη ν' ἀρχίζει νὰ μιλᾷ
 φωνή που ῥχόταν µέσ' ἀπ' τῆ φωτιά,
 πού ἔχε μιλήσει πῖο µπροστά:
- «Τὶς σκέψεις, τοὺς συλλογισµοὺς σου βλέπω
 µέσ στὶς λαµπρὲς ἀχτίδες που κοιτῶ
 νὰ ῥχονται ἀπ' τὸ αἰῶνο φῶσ.
- Ἀμφιβολία ἔχεις καὶ ζητᾷς
 τὰ λόγια μου νὰ κάνο πῖο λιανὰ
 κι ἔτσι νὰ µποῦνε στὰ δικά σου τὰ μυαλά,
 ὅταν ἔλεγα: “Καλὰ παχαίνου”,
 κι αὐτὸ που εἶπα: “Νοῦς ἄλλοσ δὲν ξανάγινε”.
- καίροσ λοιπὸν νὰ σ' τὰ ξεκαθαρίσω.
 Ἡ Θεία Πρόνοια τὸν κόσµο κυβερνᾷ
 µὲ µὰ σοφία που ὁ νοῦς τοῦ κάθε πλάσµατοσ
 δὲν καταφέρει νὰ ἐννοήσει:

- 33 però che andasse ver' lo suo diletto
la sposa di colui ch'ad alte grida
disposò lei col sangue benedetto,
in sé sicura e anche a lui più fida,
due principi ordinò in suo favore,
che quinci e quindi le fosser per guida.
36 L' un fu tutto serafico in ardore;
l' altro per sapienza in terra fue
di cherubica luce uno splendore.
39 De l' un dirò, però che d' amendue
si dice l' un pregiando, qual ch' om prende,
42 perch' ad un fine fur l' opere sue.
Intra Tupino e l' acqua che discende
del colle eletto dal beato Ubaldo,
45 fertile costa d' alto monte pende,
onde Perugia sente freddo e caldo
da Porta Sole; e di rietro le piange
48 per grave giogo Nocera con Gualdo.
Di questa costa, là dov' ella frange
più sua rattezza, nacque al mondo un sole,
51 come fa questo tal volta di Gange.
Però chi d' esso loco fa parole,
non dica Ascesi, ché direbbe corto,
54 ma Oriente, se proprio dir vuole.
Non era ancor molto lontan da l' orto,
ch' el cominciò a far sentir la terra
57 de la sua gran virtute alcun conforto;
ché per tal donna, giovinetto, in guerra
del padre corse, a cui, come a la morte,
60 la porta del piacer nessun diserra;
e dimanzi a la sua spirital corte
et coram patre le si fece unito;
63 poscia di dí in dí l' amò più forte.

- 33 γιά νά μπορέσει ἡ νύμφη νά σμίξει μὲ τὸν ἀγαπημένο
πὸ τῆ νυμφεύτηκε μὲ τὰ δικά του πάθη,
καὶ γι' αὐτὴν ἔχυσε τὸ αἷμα του τὸ εὐλογημένο,
μὲ πιὸ μεγάλη σιγουριά καὶ πιὸ μεγάλη πίστη,
36 δύο ἔστειλε ὀδηγούς, πὺ γιὰ δική της χάρη νά τὴν ὀδηγοῦν,
ὁ ἓνας ἀπ' τῆ μιά μεριά, κι ὁ ἄλλος ἀπ' τὴν ἄλλη.
Ὁ ἓνας ἀπὸ ζῆλο καίγονταν, σεραφικό·
ὁ ἄλλος, τὴν εἶχε κάτω στῆ γῆ σοφία,
39 πὺ ἔλαμπε μὲ φῶς χερουβικό.
Ἀπὸ τοὺς δύο τὸν ἓνα θὰ ὑμνήσω,
ὅποιος τὸν ἔνανε παινέσει, παinuei καὶ τοὺς δύο,
42 γιὰτὶ τὰ ἔργα τους κοινὸ εἶχανε σκοπό.
Ἄνάμεσα Τουπίνο καὶ τὸν ποταμὸ πὺ κατεδαίνει
ἀπὸ τὸ λόφο πὺ εἶχε διαλέξει ὁ ἄγιος Οὐμπάλντο,
45 κατ' ἀπὸ τὸ ψηλὸ βουνό, εὐφορη μιά πλαγιά ξαπλώνει,
ἀπ' ὅπου κρύσι ἄνεμοι καὶ ζεστοὶ φυσᾶνε
στὴν Περούτζια, ἀπὸ τοῦ Ἥλιου τὴν Πόρτα: ἀπέναντι, μὲς
48 στὴν ἀνήλαγη σκιά ὑποφέρουν τὸ Γκουάλντο κι ἡ Νοτσέρα.
Ἐκεῖ πὺ τῆς πλαγιάς τὸ κατηφόρι μαλακῶνει,
γεννήθηκε ἓνας ἥλιος πὺ φώτισε τὸν κόσμο,
51 ὅπως ἐκεῖνος ὁ ἄλλος, πὺ ἀπὸ τὸν Γάργη ἀνατέλλει:
ὅψοθ θὲ νά ταν νά τὸν πεῖ Ἄσσιζη
λειψὸ θὲ νά ταν νά τὸν πεῖ Ἄσσιζη
54 σωστὰ ἂν θέλει νά τὸ πεῖ, ἄς τ' ὀνομάσει: Ἀνατολή.
Λίγο μετὰ ἀπὸ τὴν αὐγή,
νώσανε κιόλας οἱ ἄνθρωποι: ἐπίδραση εὐνοϊκή
57 ἀπὸ τὴν ἀρετὴ του τὴν ἐξαιρετικὴ.
Νιὸς ἦταν, ὅταν τὰ ἔβαλε μὲ τὸν πατέρα
γιὰ τὴ γυναικα ἐκεῖνη πὺ, ὅπως στὸ θάνατο,
60 μὲ χαρά, τὴν πόρτα του, κανέναν δὲν ἀνοίγει:
καὶ μὲς στοῦ ἐπισκόπου τὴν αὐλή
καὶ στὸν πατέρα του μπροστά, ἐνώθηκε μαζί της
63 καὶ κάθε μέρα τὴν ἀγαποῦσε πιὸ πολὺ.

- 66 Questa, privata del primo marito,
millecent' anni e più dispetta e secura
fino a costui si stette senza invito;
né valse udir che la trovò sicura
con Amiclate, al suon de la sua voce,
69 colui ch' a tutto 'l mondo fé paura;
né valse esser costante né feroce,
sí che, dove Maria rimase giuso,
72 ella con Cristo pianse in su la croce.
Ma per eh' io non proceda troppo chiuso,
Francesco e Poverà per questi amanti
75 prendi oramai nel mio parlar diffuso.
La lor concordia e i lor lieti sembianti,
amore e maraviglia e dolce sguardo
78 facieno esser cagion di pensier santi;
tanto che 'l venerabile Bernardo
si scalzò prima, e dietro a tanta pace
81 corse e, correndo, li parve esser tardo.
Oh ignota ricchezza! oh ben ferace!
Scalzasi Egidio, scalzasi Silvestro
84 dietro a lo sposo, sí la sposa piace.
Indi sen va quel padre e quel maestro
87 con la sua donna e con quella famiglia
che già legava l'umile capestro.
Né li gravò viltà di cuor le ciglia
90 per esser fi' di Pietro Bernardone,
né per parer dispetto a maraviglia;
ma regalmente sua dura intenzione
93 ad Innocenzio aperse, e da lui ebbe
primo sigillo a sua religione.
Poi che la gente poverella crebbe
96 dietro a costui, la cui mirabil vita
meglio in gloria del ciel si canterebbe,

- Χήρα εκείνη ἀπὸ τὸν πρῶτο σύζυγό της μένει
66 πᾶνω ἀπὸ ἑκατὸ καὶ χίλια χρόνια, μὲς στὴ ντροπὴ καὶ
παραιμελιμένη, χωρὶς κανεὶς νὰ τὴ ζητήσῃ, ὥσπου ἦρθε αὐτός·
οὔτε πὸ ὠφέλησε πὸ ἀκούστη πὸς σιγουρεμένη
69 τὴ βρῆκε μὲ τὸν Ἀμύκλα, ἐκείνος πὸ ἡ φωνὴ του
τὴ γῆ ὀλοκληρῆ ἔκανε νὰ τρέμῃ·
οὔτε πὸ τὴν ὠφέλησε πὸ ἄφοβη ἔμεινε καὶ πιστὴ
72 μαζὶ μὲ τὸν Χριστό, ἀπάνω στὸ σταυρό,
ἐνὼ ἡ Μαρία κάτω ἔμεινε στὴ γῆ.
Ἄλλ' ἄς μὴ συνεχίσω πολὺ κρυφὰ νὰ σοῦ μιλῶ:
75 οἱ ἐρωτευμένοι ἐτοῦτοι ὁ Φραγκίσκος ἦτανε κι ἡ Φτώχεια,
πὸ τῶρα ἀναφέρω μὲ τρόπο ἀνοιχτό.
Ἡ ἑμόνοια, ἡ ἀγάπη, ἡ ἔκσταση,
81 οἱ ὄψεις οἱ χαρούμενες καὶ οἱ γλυκὲς ματιές
αἰτίες στάθηκαν γιὰ σκέψεις ἱερές·
τόσο πὸ ὁ ἅγιος ὁ Βερνάρδος
πρῶτος ἐξυπολύθη κι ἔτρεχε γιὰ νὰ φτάσει τὴν εἰρήνη,
84 καὶ τρέχοντας τοῦ ἐφάνη πὸς πίσω εἶχε μείνει.
Ἦ πλοῦτὴ ἀγνωστα! ὦ ἀγαθὸ καρποῦς ψυχῆς γεμάτο!
Ἐξυπολύθη ὁ Αἰγίδιος, ἐξυπολήθη ὁ Σιλβέστρος,
87 τρέχοντας πίσω ἀπ' τὸν νυμφίο – τόσο τοὺς ἄρεσε ἡ νύμφη·
Καὶ προχωρεῖ ὁ δάσκαλος καὶ πατέρας μπροστά,
μὲ τὴν κυρὰ του καὶ τὴ φαιμελιά
πὸ τ'ανε πιά ζωσμένοι τὸ ταπεινὸ καπίστρι.
90 Διόλου τὰ μάτια του δὲ χαμηλώνει ἀπὸ δειλία,
πὸ ἦτανε γιὸς τοῦ Πιέτρο Μπερναρντόνε,
οὔτε πὸ ἡ ταπεινὴ του ἐμφάνιση προκαλοῦσε ἀπορία·
93 παρὰ σὰν βασιλιάς τοὺς αὐστηροὺς κανόνες του
στὸν Ἰννοκέντιο δείχνει, πὸ τοῦ δίνει
γιὰ τὸ μοναχικὸ του τάγμα τὴν πρώτη τὴ σφραγίδα.
96 Γι' αὐτὴ τὴ θαυμαστὴ του τὴ ζωὴ,
κάλιο τὴ δόξα του νὰ φέλναν οἱ οὐρανοί,

- di seconda corona redimita
fu per Onorio da l'Etterno Spiro
la santa voglia d'esto archimandrita.
E poi che, per la sete del martiro,
ne la presenza del Soldan superba
predicò Cristo e li altri che l' seguìro,
e per trovare a conversione acerba
troppo la gente e per non stare indarno,
redissi al frutto de l'italica erba,
nel crudo sasso intra Tevero e Arno
da Cristo prese l'ultimo sigillo,
che le sue membra due anni portarno.
Quando a colui ch' a tanto ben sortillo
piacque di trarlo suso a la mercede
ch'el meritò nel suo farsi pusillo,
a' frati suoi, sí com' a giuste rede,
raccomandò la donna sua piú cara,
e comandò che l'amassero a fede;
e del suo grembo l'anima preclara
mover sí volle, tornando al suo regno,
e al suo corpo non volle altra bara.
Pensa oramai qual fu colui che degno
collega fu a mantener la barca
di Pietro in alto mar per dritto segno;
e questo fu il nostro patriarca;
per che qual segue lui, com' el comanda,
discerner puoi che buone merce carca.
Ma l' suo pecuglio di nova vivanda
è fatto ghiotto, sí ch' èsser non puote
che per diversi salti non si spanda;
e quanto le sue pecore remote
e vagabunde piú da esso vanno,
piú tornano a l'ovil di latte vòte.

- τῆς μάντρας ὁ ἀρχηγὸς ἀπὸ τὸ Αἰώνιο Πνεῦμα,
γιὰ τὰ καλά του ἔργα,
99 κορόνα παίρνει: δεύτερη ἀπ' τοῦ Ὁγόριου τὰ χέρια.
"Ἰστερα, διψώντας γιὰ μαρτύριο,
102 πῆγε τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ κηρύξει
καὶ τῶν διαδόχων του, μπροστὰ στὸν ὑπερόπτη τὸν Σουλτάνο·
μὰ βρίσκοντας πολὺ ἀπρόθυμο τὸν κόσμο ἐκεῖ
γιὰ ν' ἀλλαξοπιστήσῃ, ἀπραγὸς νὰ μὴ μένει,
105 γύρισε, τὴν ἰταλικὴ σπορά νὰ κάνει νὰ καρποφορήσῃ.
"Ανάμεσα στὸν Ἄρνο καὶ τὸν Τίβερη, σ' ἀπόκριμνο,
108 ἄγνοο βουρὸ τὴν τελευταία σφραγίδα πῆρε ἀπ' τὸν Χριστό,
ὅπου σημάδεψε τὰ μέλη του γιὰ χρόνους δύο.
"Όταν Αὐτὸς ποὺ τὸν εἶχε γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ διαλέξει
βουλήθηκε ἀπάνω νὰ τὸν πάρει γιὰ νὰ τὸν βραβεύσει.
111 γιὰ τὴν ἀξία του, ποὺ ἔτσι πιστὰ τοῦ εἶχε δουλέψῃ,
στοὺς ἀδερφοὺς του, τοὺς νόμιμους κληρονόμους,
τὴν ἀκριβὴ κυρά του ἀφήνει,
114 μὲ πίστη νὰ τὴν ἀγαπᾶνε παραγγέλνει:
κι ἀπ' τῆς φτώχειας τὰ σπλάχνα ἡ εὐγενικὴ ψυχὴ
θέλησε νὰ φύγει: καὶ στὸ βασίλειό της ν' ἀνεβῆ
117 καὶ φέρετρο δὲ θέλησε γιὰ τὸ κορμί.
Καὶ τώρα σκέψου τί πρέπει νὰ τὰν ὁ σύντροφός του
120 ποὺ ἀξίως στάθηκε κι αὐτός, μὰζι νὰ ὀδηγήσου
τὴ θάρκα τοῦ Πέτρου σὲ σωστὴ πορεία μέσα στὴν τρικυμία·
τέτοιος εἶν' ὁ πατριάρχης ὁ δικός μας·
123 κι ἔτσι καταλαβαίνεις: ὅποιος τέτοιον καπετάνιο ἀκολουθεῖ,
ἔχει τὴ θάρκα φορτωμένη μὲ πραγμάτεια καλή.
Μὰ τὸ κοπάδι του καινούργια ὀρέγεται: βοσκὴ
126 καὶ δὲ μποροῦν παρὰ νὰ ξεστρατίσου
σ' αὐτὰ τὰ ξέμακρὰ τὰ βοσκοτόπια.
καὶ δίχως γάλα τ' ἀρνιά ξαναγυρίζου στὸ μαντρί.
ὅσο ἀπομακρύνονται,
129 καὶ μακριὰ ἀπ' αὐτὸ περιπλανιοῦνται.

Ben son di quelle che temono 'l danno
e stringonsi al pastor; ma son sí poche,
che le cappe fornisce poco panno.

132

Or, se le mie parole non son fioche,
se la tua audienza è stata attenta,

135

se ciò ch'è detto a la mente revoche,
in parte fia la tua voglia contenta,
perché vedrai la pianta onde si scheggia,
e vedrà 'il corrègger che argomenta

139

'U' ben s'impingua, se non si vaneggia'".

Canto XII

Sí tosto come l'ultima parola
la benedetta fiamma per dir tolse,
a rotar cominciò la santa mola;

3

e nel suo giro tutta non si volse
prima ch'un'altra di cerechio la chiuse,
e moto a moto e canto a canto colse;

6

canto che tanto vince nostre muse,
nostre serene in quelle dolci tube,
quanto primo splendor quel ch'è 'refuse.

9

Come si volgon per tenera nube
due arehì paralleli e concolori,

12

quando Iunone a sua ancella iube,
nascendo di quel d'entro quel di fori,
a guisa del parlar di quella vaga

15

ch' amor consumse come sol vapori;
e fanno qui la gente esser presaga,

18

per lo patto che Dio con Noè puose,
del mondo che già mai piú non s'allaga:

Εἶναι, στ' ἀλήθεια, κι ἐκεῖνα πού τῆ ζῆμιά φοβοῦνται.
καὶ μένουν κολλημένα στὸν τσομπάνη; μὰ εἶναι

132

τόσο λίγα, πού γιὰ τίς κάπες τους, ὕφασμα λίγο, φτάνει.
Τώρα, ἂν τὰ λόγια μου δὲν εἶναι μπερδεμένα,

κι ἂν τ' ἀκουσες μὲ προσοχή,

135

κι ἂν ὅ,τι εἰπώθηκε θυμᾶσαι,

ἢ μιὰ σου ἀπορία ἔχει ἀπαντηθεῖ,

γί' αὐτὸ καὶ βλέπεις τώρα γιὰτί τὸ δέντρο ἔχει μαραθεῖ,
καὶ καταλαβαίνεις τί σημαίνει:

139

“Καλὰ παχαίνει ὅποιο ἀπ' τὸν ἴσιο δρόμο δὲν παραπλανηθεῖ” ».

Ἕσμη XII

Μόλις τὴν τελευταία τῆς λέξη
εἶπεν ἢ φλόγα ἢ εὐλογημένη,

3

σὰν τῆ μωλόπετρα τὸ ἄγιο τὸ στεφάνι. πῆρε νὰ γυρνᾷ.

καὶ πρὶν ὀλόκληρη

μὰ βόλτα συμπληρώσει,

6

ἄλλο στεφάνι ἤρθε νὰ τὸ στεφανώσει: καὶ τοῦ χοροῦ
τὰ θήματα κι οἱ ψαλμοδίες σμίξανε ταιριαστά,

κι ἡ μουσικὴ κι οἱ σάλπιγγές τους οἱ μελωδικές,

9

καὶ τίς σειρῆνες μας νικῶσαν καὶ τοὺς ποιητές.

Κι ὅπως ἀνάμεισ' ἀπὸ σύννεφα ἀραιὰ

δὺ ἐσθάνια τόξα, ὀμάκεντρα, προβάλλουε ψηλά

12

ὅταν ἡ Ἥρα τῆ δούλα τῆς προστάξει,

καὶ τὸ μικρό, τὸ μέσα, τὸ μεγαλύτερο γεννᾷ, ἢ ὅπως

ἀκούγεται: ἡ φωνὴ τῆς περιπλανημένης, πού ὁ ἔρωτας τῆ σβεί,

15

σὰ νὰ ταν ὁ ἥλιος, τοὺς ὕδατιμοὺς πού πίνει:

καὶ τὸ μαθαίνουε οἱ ἀνθρώποι κάτω ἐδῶ στῆ γῆ

πὺς ὁ Θεὸς μὲ τὸν Νῶε κάνανε εἰρήνη

καὶ συμφωνήθηκε τῆ γῆ ξανά νὰ μὴ τὴν πλημμυρίσει:

- così di quelle sempiternе rose
volgensi circa noi le due ghirlande,
e sí l'estrema a l'intima rispuose.
Poi che 'l tripudio e l'altra festa grande,
sí del cantare e sí del fiammeggiarsi
luce con luce gaudiose e blandе,
insieme a punto e a voler quietarsi,
pur come li occhi ch'al piacer che i move
conviene insieme chiudere e levarsi;
del cor de l'una de le luci nove
si mosse voce, che l'ago a la stella
parer mi fece in volgermi al suo dove;
e cominciò: "L'amor che mi fa bella
mi tragge a ragionar de l'altro duca
per cui del mio sí ben ei si favella.
Degno è che, dov'è l'un, l'altro s'induca:
sí che, com'elli ad una militaro,
così la gloria loro insieme luca.
L'essercito di Cristo, che sí caro
costò a riarmar, dietro a la 'nsegna
si movea tardo, sospiccioso e raro,
quando lo 'mperador che sempre regna
providе a la milizia, ch'era in forse,
per sola grazia, non per esser degna;
e, come è detto, a sua sposa soceorse
con due campioni, al cui fare, al cui dire
lo popol disviato si raccorse.
In quella parte ove surge ad aprire
Zefiro dolce le novelle fronde
di che si vede Europa rivestire,
non molto lungi al percuoter de l'onde
dietro a le quali, per la lunga foga,
lo sol talvolta ad ogne uom si nasconde,

[112]

- ἔτσι τὰ αἰώνια, ἀμάραντα τριαντάφυλλα γυρνοῦσαν
γύρω μας, δὺο γιρλάντες
ἢ μιὰ στὴν ἄλλη ἀντικριστά.
"Ἵστερ' ἀπὸ τοὺς γιορτινοὺς χοροὺς,
τὰ λαμπυρίσματα καὶ τὰ τραγούδια ποὺ ἀλλάζανε
τὰ φῶτα μεταξὺ τους, χαρούμενα, καλοσυνάτα,
ὅλα σταθήκανε, τὴν ἴδια τὴ στιγμή,
ὅπως τὰ δὺὸ μας μάτια ἀνοιγοκλείνουνε μαζί
σπρωγμένα ἀπὸ κάποιο αἶσθημα ποὺ τὰ κινεῖ:
καὶ βγαίνει ἀπὸ τὰ σπλάχνα νιοφερμένης φλόγας μιὰ φωνή
ποὺ ὅλη τὴν προσοχή μου τὴν τραβᾷ
ὡς τῆς πυξίδας στρέφει ἡ θελόνα στὸ Βορριά:
κι ἀρχίζει: «Ὁ ἔρωτας, ποὺ τόσο μ' ὀμορφαίνει,
τὸν ἄλλον νὰ ὑμνήσω ἀρχηγὸ μὲ ὑποχρεώνει, ποὺ στάθηκε
ἡ αἰτία τόσα καλὰ γιὰ τὸν δικό μου νὰ εἰπωθοῦνε.
Σιωστὸ εἶναι, ὅπου εἶν' ὁ ἕνας καὶ γιὰ τὸν ἄλλο νὰ μιλοῦνε:
κι ὅπως οἱ δὺὸ τους κινὸν κάνανε ἀγώνα,
μαζί κι οἱ δὺὸ νὰ δοῦαστοῦνε.
Ὁ στρατὸς τοῦ Χριστοῦ, ποὺ γιὰ ν' ἀρματωθεῖ ξανά
κόστισε τόσο ἀκριδιά, πίσω ἀπ' τὸ φλάμπουρό του
βάδιζε ἀναποφάσιτος, ἀσύντακτος κι ἀργά,
μὰ ὁ Αὐτοκράτορας ποὺ αἰώνια κυβερνᾷ,
γιὰ τὸ φουσάτο φρόντισε ποὺ κόντευε νὰ διαλυθεῖ,
μόνο ἀπὸ δική Του χάρη, ὄχι πὼς ἦταν ἄξιο νὰ σωθεῖ:
κι ὅπως εἰπώθηκε, δὺὸ ἔστειλε πρωταθλητές,
τὴ νύμφη γιὰ νὰ σώσουν, καὶ μὲ τὰ ἔργα καὶ τὰ λόγια τους
τὸν παραστρατημένο τὸ λαὸ νὰ ξανασυγκεντρώσουν.
Σ' ἐκείνη τὴ μεριά ὅπου φυσάει ὁ Ζέφυρος
καὶ κάνει τὰ καινούργια τὰ ελαστάρια νὰ ελαστήσουν
καὶ τὴν Εὐρώπη ὀλόκληρη νὰ τὴν ξανασταλοῦσαν,
ὄχι πολὺ μακριὰ ἀπ' ἐκεῖ τὰ κύματα ποὺ σπᾶνε
κι ὁ ἥλιος κάποτε πάει καὶ βασιλεύει,
ἔστερ' ἀπὸ ταξίδι μακρινό,

[113]

- 54 siede la fortunata Calaroga
sotto la protezion del grande scudo
in che soggiace il leone e soggioga:
dentro vi nacque l'amoroso drudo
de la fede cristiana, il santo atleta
benigno a' suoi e a' nemici crudo;
57 e come fu creata, fu repleta
sí la sua mente di viva vertute,
che, ne la madre, lei fece profeta.
60 Poi che le sponsalzie fuor compiute
al sacro fonte intra lui e la Fede,
63 u' si dotar di mutua salute,
la donna che per lui l'assenso diede,
vide nel sonno il mirabile frutto
66 ch'uscir dovea di lui e de le rede;
e perché fosse qual era in costrutto,
quinci si mosse spirito a nomarlo
69 del possessivo di cui era tutto.
Domenico fu detto; e io ne parlo
72 sí come de l'agricola che Cristo
elesse a l'orto suo per aiutarlo.
Ben parve messo e famigliar di Cristo:
ché l' primo amor che 'n lui fu manifesto,
75 fu al primo consiglio che diè Cristo.
Spesse fiate fu tacito e desto
trovato in terra da la sua nutrice,
78 come dicesse: 'Io son venuto a questo'.
Oh padre suo veramente Felice!
oh madre sua veramente Giovanna,
81 se, interpretata, val come si dice!
Non per lo mondo, per cui mo s'affanna
di retro ad Ostiense e a Taddeo,
84 ma per amor de la verace manna

- 54 ἐκεῖ εἶν' ἡ Καλαρόργα ἡ εὐτυχισμένη,
προστατευμένη ἀπὸ μεγάλο ἕνα σκουτάρι.
ποῦ ἕνα κάτω ἀπὸ κάστρο κι ἕνα ἀπὸ πάνω ἔχει λιοντάρι:
ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ παθιασμένος ἐραστής
57 τῆς πίστης τῆς χριστιανικῆς, ὁ ἅγιος ἀθλητής,
γιά τοὺς ἀθρώπους του καλός, γιά τοὺς ἐχθροὺς σκληρός·
καὶ μόλις σχηματίστη του ἡ ψυχὴ,
τόσο ἦταν ἡ δύναμὴ τῆς ζωντανῆ, ποῦ, ὄντας στῆς μάνας του
60 τὰ σπλάχνα, τῆς δίνει δύναμη προφητικῆ.
Στὴν ἄγια κολυμπήθρα σάν ἔγιναν οἱ γάμοι,
ὅπου παντρεύτηκαν αὐτός κι ἡ Πίστη
63 κι ὁ ἕνας στὸν ἄλλο χάρισε τὴ σωτηρία,
ἡ κυρὰ ποῦ γιά λογαριασμό του τὸ βάφτισμα ἀποδέχτη,
εἶδε στὸν ὕπνο τῆς τοὺς θαυμαστοὺς καρποὺς
66 ποῦ θὰ ἐλασταῖναν ἀπ' αὐτὸν κι ἀπὸ τοὺς κληρονόμους·
καὶ γιά νὰ δείχνει αὐτὸ ποῦ ἦταν τ' ὄνομά του, πνεῦμα
κινάει ἀπὸ ὄθω πάνω ποῦ νὰ τὸν ὀνομάσουν τοὺς φωτίζει.
69 στὴ γενικὴ τὴν πτώση Αὐτοῦ ποῦ ὀλότελα τοῦ ἀνήκει.
Τὸν εἶπανε Ντομένικο· κι ὅταν γι' αὐτὸν μιλῶ
εἶναι σάν τοῦ Χριστοῦ τὸν κηπουρὸ
72 ποῦ τότε διάλεξε νὰ τὸν βοηθάει· στὸν κῆπο.
Ἐφάνηκε ξεκάθαρα πῶς τοῦ Χριστοῦ ὑπέρτης ἦτανε
κι ἀποσταλμένος: γιὰ τὴ πρώτη ποῦ εἶδε ἐπιθυμία
75 ἦταν ἡ πρώτη ποῦ μάς ἔδωσε ὁ Χριστὸς παραγγελία.
Πολλὲς φορές ἡ παραμάννα του τὸν βρῆκε
ξύπνιον καὶ σιωπηλό, νὰ 'ναι χαίμαι γονατισμένος
78 σὰ νὰ θελε νὰ πεῖ: "Γιὰ τοῦτο εἶμαι γὼ φερμένος".
"ὦ, στ' ἀλήθεια Εὐτύχιος ἦταν ὁ πατέρας!
ὦ, ἡ μάንνα του ἀληθινὴ Ἰωάννα,
81 τὰ ὀνόματά τους ἄν ἐρμηνευτοῦν γι' αὐτὸ ποῦ λένε!
"Ὅχι γιά δόξα καὶ γιά μεγαλεῖο κοσμικὸ,
ποῦ τώρα τρέχουν πίσω ἀπ' τὸν Θαδαῖο καὶ τὸν Ὀστιανό,
84 μὰ μὲ τὸ μάንνα τὸ ἀληθινὸ

- 87 in picciol tempo gran dottor si feo;
tal che si mise a circüir la vigna
che tosto imbianca, se 'l vignaio è reo.
E a la sedia che fu già benigna
piú a' poveri giusti, non per lei,
90 ma per colui che siede, che traligna,
non dispensare o due o tre per sei,
non la fortuna di prima vacante,
93 non *decimas*, *quae sunt pauperum Dei*,
addimandò, ma contro al mondo errante
licenza di combatter per lo seme
96 del qual ti fascian ventiquattro piante.
Poi, con dottrina e con volere insieme,
con l'officio apostolico si mosse
99 quasi torrente ch'alta vena preme;
e ne li sterpi eretici percosse
l'impeto suo, piú vivamente quivi
102 dove le resistenze eran piú grosse.
Di lui si fecer poi diversi rivi
onde l'orto catolico si riga,
105 sí che i suoi arbusecelli stan piú vivi.
Se tal fu l'una rota de la biga
in che la Santa Chiesa si difese
108 e vinse in campo la sua civil briga,
ben ti dovrebbe assai esser palese
l'eccellenza de l'altra, di cui Tomma
111 dinanzi al mio venir fu sí cortese.
Ma l'orbita che fé la parte somma
di sua circonferenza, è derelitta,
114 sí ch'è la muffa dov'era la gromma.
La sua famiglia, che si mosse dritta
coi piedi a le sue orme, è tanto volta,
117 che quel dinanzi a quel di retro gitta;

- 87 τρανός έγινε γρήγορα θεολόγος·
κι άρχισε τὸ άμπέλι νά φροντίζει, πὸν σύντομα ξεραίνεται.
άμα σωστά ὁ άμπελοουργός δέν τὸ καλλιεργήσει.
Ζητάει άπ' τὸ θρόνο, πὸν κάποτε άγαποῦσε πιότερο
90 τοὺς δίκαιους και φτωχούς, παρά ὅσο τώρα (όχι πὸς φταίει
αὐτός, μά κείνος πὸν πάνω του κάθεται, παραστρατημένος),
όχι τὸ τρίτο ἢ τὰ μισά άπ' τὰ λεφτά γιά τὸς φτωχούς,
όχι τὸ εισόδημα άπό άξίωμα ἢ θέση χρηρευάμενη,
93 όχι τὸ δέκατο πὸν άνήκει στους άπόρους τὸ Θεοῦ,
παρά τὴν άδεια ενάντια στους αίρετικούς νά πολεμήσει
γιά χάρη τῆς θρησκείας, πὸν άπό τὸ σπόρο της, έτοιτά
96 τὰ εικαστέσσερα πὸν άντικρίζεις τὰ λουλούδια έχουν άνθήσει.
Μέ θέληση μετά άρματωμένος και μέ θεωρία,
και μέ τὴν άποστολική τὴν έξουσία,
99 σά χείμαρρος πὸν γαίνει άπό τῆ γῆ βαθιά:
πάνω σά κούτσουρα όρμα τὰ αίρετικά
μέ πιό μεγάλη φόρα έκει
102 πὸν άντίσταση βρίσκει πιό δυνατή.
Μετά, πολλά ράκια γαίνουν άπ' αὐτὸν
και τὸ καθολικό τὸ περιόλι τὸ ποτίζουν,
105 κι ὅλα του τὰ δεντράκια τὰ δροσιζουν.
Κι άν τέτοια ἦταν τὸ άρματος ἡ ρόδα ἢ μία
πὸν έφερε τὴν "Αγια Εκκλησία
108 και νίκησε τοὺς έσωτερικούς της τοὺς έχθρούς,
σίγουρα τὸ καταλαβαίνεις κι ἡ άλλη πὸς ἦταν εξαρετική,
ὅπως, λίγο πριν έλθω, ὁ Θωμαῆς
111 γι' αὐτὴν σᾶς μίλησε μέ τὴν εὐγενική του τῆ φωνή.
"Όμως τὸ χνάρι, πὸν τὸ χάραξε
τῆς ρόδας τὸ στεφανι, έχει σθηστεί,
114 και μούλα πιά ἡ μαγιά έχει γενεϊ.
Η φαμελιά πὸν βάδιζε πίσω σά χνάρια της πατώντας
τόσο έχει παραστρατήσει,
117 πὸν τῶν ποδιῶν τὰ δάχτυλα στή φτέρνα τὰ χουνε γυρίσει:

- 120 e tosto si vedrà de la ricolta
de la mala coltura, quando il loglio
si lagnerà che l'arca li sia tolta.
Ben dico, chi cercasse a foglio a foglio
nostro volume, ancor troveria carta
123 u' leggerebbe 'I mi son quel ch' i' soglio';
ma non fia da Casal né d'Acquasparta,
là onde vegnon tali a la scrittura,
126 ch' uno la fugge e altro la coarta.
Io son la vita di Bonaventura
da Bagnoregio, che ne' grandi officii
129 sempre pospuosi la sinistra cura.
Illuminato e Augustin son quici,
che fuor de' primi scalzi poverelli
132 che nel capestro a Dio si fero amici.
Ugo da San Vittore è qui con elli,
e Pietro Mangiadore e Pietro Spano,
135 lo qual giú luce in dodici libelli;
Natàn profeta e 'l metropolitano
Crisostomo e Anselmo e quel Donato
138 ch' a la prim' arte degnò porre mano.
Rabano è qui, e lucemi dallato
141 il calavrese abate Giovacchino
di spirito profetico dotato.
Ad inveggiar cotanto paladino
mi mosse l' infiammata cortesia
di fra Tommaso e 'l discreto latino;
145 e mosse meco questa compagnia".

- καὶ σύντομα, στὸ θέρος, θὰ φανεῖ
ἡ κακὴ σοδειά, ὅταν θὰ χλαίει ἡ ἕρα
120 γιὰ τὴν ἀποθήκης θὲ νὰ τῆς κλείσουνε τὴ θύρα.
Σὰς λέω, ἂν κάποιος τὰ κατὰστυχα σκάλλῃς φύλλο-φύλλο,
θὰ ἔρισκε κάποιο πὺ νὰ γράφει:
123 "Ἐγὼ εἶμαι ὅπως ἔπρεπε νὰ μείνω". ὅμως
ἀπ' τὸ Καζάλ δὲ θὰ ἔανε, οὔτε ἀπ' τὴν Αἰκουασπάρτα,
126 πὺ βράζουσι κάποιους ὅπου τὴ γραφὴ
ὁ ἕνας τὴ νοθεύει καὶ ὁ ἄλλος τὴ θέλει πῶ αὐστηρή.
Εἶμαι τοῦ Μποναβεντούρα ἀπὸ τὸ Μπανιερέτσο ἡ ψυχὴ,
129 τίς κοσμικὲς φροντίδες ἐγὼ παραμελοῦσα,
χάρη τῆς ὑψηλῆς μου ἀποστολῆς.
Ὁ Πλουμινάτος καὶ ὁ Αὐγουστίνος εἶναι δῶ,
132 ἀπ' τοὺς φτωχολυγῆδες τοὺς πρώτους πὺ ξυπολυθήκαν
καὶ πὺ ζωσμένοι τὸ καπίστρι, φίλοι Θεοῦ γενῆκαν.
Ὁ Οὐγκο ἀπὸ τὸ Σὰν Βιτόρε εἶναι δῶ μαζί,
135 τὰ δώδεκα βιβλία του ἀκόμα τοῦ χαρίζουσι φῶς.
Ὁ Νάθαν ὁ προφήτης καὶ ὁ Χρυσόστομος, μητροπολίτης,
ὁ Ἀνσέλμος καὶ ὁ Ντονάτος πὺ καταδέχτηκε
138 μὲ τὴ γραμματικὴ ν' ασχοληθῆι.
Ὁ Ραμπάνο εἶν' ἐδῶ καὶ ὁ ἠγούμενος ὁ Ἰωακείμ
ἀπὸ τὴν Καλαβρία, πὺ λάμπει στὸ δικό μου τὸ πλευρό
141 καὶ ἤτανε προικισμένος μὲ νοῦ προφητικῶ.
Τὰ λόγια τὰ ξεκάθαρα καὶ ἡ εὐγένεια ἡ θερμὴ
τοῦ ἀδερφοῦ Θωμᾶ μὲ κἀνανε τὸν ἔπαινο νὰ ὑμνήσω
τέτοιου πρωταθλητῆ
145 μὲ μένα καὶ ὄλη τὴ συντροφιά μαζί».

- 117 moversi per lo raggio onde si lista
 talvolta l'ombra che, per sua difesa,
 la gente con ingegno e arte acquista.
 E come giga e arpa, in tempra tesa
 di molte corde, fa dolce tintinno
 a tal da cui la nota non è intesa,
 120 così da' lumi che li m'apparinno
 s'accogliea per la croce una melode
 che mi rapiva, sanza intender l'inno.
 123 Ben m'accors' io ch'elli era d'alte lode,
 però ch' a me venia "Resurgi" e "Vinci"
 126 come a colui che non intende e ode.
 Io m'innamorava tanto quinci,
 che 'nfino a li non fu alcuna cosa
 129 che mi legasse con sì dolei vinci.
 Forse la mia parola par troppo osa,
 132 posponendo il piacer de li occhi belli,
 ne' quai mirando mio disio ha posa;
 ma chi s'avvede che i vivi suggelli
 135 d'ogne bellezza piú fanno piú suso,
 e ch'io non m'era lí rivolto a quelli,
 escusar puommi di quel ch'io m'accuso
 per escusarmi, e vedermi dir vero:
 139 ché 'l piacer santo non è qui dischiuso,
 perhé si fa, montando, piú sincero.

Canto XV

- Benigna voluntade in che si liqua
 sempre l'amor che drittamente spira,
 3 come cupidità fa ne la iniqua,

- 117 για να προστατευθῶν οἱ ἀνθρῶποι,
 τὰ σώματα τῆς σκόνης πού ἀιωροῦνται
 μικρά-μεγάλα, γρήγορα κι ἀργά.
 Κι ὅπως ἡ λύρα καὶ ἡ ἄρπα μὲ τοὺς ἀρμονικοὺς παλμούς
 120 ἀπ' τὶς πολλὰς χορδὲς τους, ἔναν ἤχο κάνουνε γλυκά,
 ἀκόμα καὶ γιὰ κείνον πού δὲ γνωρίζει τὸ σκοπό,
 ἔτσι ὅλα τὰ φωτεινὰ σώματα πού θωροῦσα
 σ' ὄλον τὸ σταυρὸ μιά μελωδία σκορποῦσαν
 123 καὶ μὲ μαγεῦαν, ἐνῶ τὰ λόγια δὲ νογοῦσα.
 Ὅμως κατὰλαθα πὼς ὕμνος ἦτανε δοξαστικός,
 126 γιατί στ' ἀφτιά μου ἤχοῦσαν τὰ «Ἀνάστα» καὶ τὰ «Νικα»
 ὅπως σ' αὐτὸν πού μέσες-ἄκρες τὰ καταλαβαίνει.
 Τόσο ἀπ' τὶς μελωδίες ἐνωθὰ ξελογιασμένος,
 πού τίποτε στὸν κόσμο μέχρι τότε
 129 δὲ μ' εἶχε μ' ἀλυσίδες πῶς γλυκὲς δεμένο.
 Ἴσως τὰ λόγια ἐτοῦτα νὰ φανοῦνε τολμηρά:
 132 τὰχα πῶς πίσω βάζω τῶν ὁμορφῶν ματιῶνε τὴ χαρά,
 πού ἐλέποντάς τα τὸν κάθε πόνου μου γιατρεύουν
 μὰ ὅποιος καταλαβαίνει πὼς τῆς ἀπόλυτης τῆς ὁμορφιάς
 135 οἱ ζώσες σφραγίδες, ὅσο φηλώνουμε στὸν εὐρανό, ὁμορφαίνουν,
 καὶ πὼς ἐδῶ πού μόλις φτάσαμε ἀκόμα δὲν τὶς εἶχα δεῖ,
 θὰ καταλάβει τί ἔχω πεῖ
 139 γιὰ νὰ μὲ συγχωρήσει, ἐλέποντας πὼς τὴν ἀλήθεια λέω:
 ἡ ἀγία εὐδαιμονία δὲν εἶχε ἐδῶ φανερωθεῖ,
 γιατί ὅσο πῶς ψηλά πηγαίνει, γίνεται πῶς ἀληθινή.

Ἄσμα XV

- Ἡ θέληση ἢ θεϊκή, πού στὸ καλὸ ὁδηγáει, R.
 πάντοτε ἢ ἀγάπη πού στὸν σωστὸ τὸ δρόμο περπατάει,
 3 ὅπως πρὸς τὸ κακὸ ἢ διαβολεμένη,

- 6 silenzio puose a quella dolce lira,
e fece quietar le sante corde
che la destra del cielo allenta e tira.
- 9 Come saranno a' giusti preghi sorde
quelle sustanze che, per dar mi voglia
ch'io le pregassi, a tacer fur concorde?
- 12 Bene è che sanza termine si doglia
chi, per amor di cosa che non duri
etternalmente, quello amor si spoglia.
- 15 Quale per li seren tranquilli e puri
discorre ad ora ad or súbito foco,
e pare stella che tramuti loco,
se non che da la parte ond' e' s'accede
nulla sen perde, ed esso dura poco:
- 18 tale dal corno che 'n destro si stende
a piè di quella croce corse un astro
de la costellazion che lí respende;
- 21 né si partí la gemma dal suo nastro,
ma per la lista radial trascorse,
che parve foco dietro ad alabastro.
- 24 Sí pia l'ombra d' Anchise si porse,
se fede merta nostra maggior musa,
quando in Eliso del figlio s'accorse.
- 27 "O sanguis meus, o superinfusa
gratia Dei, sicut tibi cui
30 bis unquam celi ianua reclusa?"
- 33 Così quel lume: ond'io m'attesi a lui;
poscia rivolsi a la mia donna il viso,
e quinci e quindi stupefatto fui;
- 36 ché dentro a li occhi suoi ardeva un riso
tal, ch'io pensai co' miei toccar lo fondo
de la mia gloria e del mio paradiso.

- 6 τῆ γλυκιᾷ λύρα ἔκανε νὰ σωπάσει,
κι ἀκίνητες νὰ μείνουν οἱ χορδὲς
ἀπὸ τὰ θεϊκὰ τὰ δάχτυλα πού 'ν ἀγγιγμένες.
- 9 Καὶ πῶς νὰ κλείσουνε τ' ἀφτιά σὲ δίκαιες προσευχὲς
οἱ ἀγγέλοι, πού γιὰ νὰ μὲ ψυχώσουν νὰ παρακαλέσω,
τίς νότες τους ἀφῆσανε μισοπαιγμένες;
- 12 Σωστή καὶ δίκαιη εἶν' ἡ αἰώνια τιμωρία
σὲ ὅποιον μιὰ τέτοια ἀγάπη παρατάει
καὶ σὲ ἐφήμερες χαρὲς τραβάει.
- 15 Τῆς νύχτας τὸν κρυστάλλινο γαλήνιο οὐρανὸ
ὅπως διασχίζει ξάφνου κάποτε φῶς γοργὸ
τὴν ξένοιαστὴ μας τὴ ματιά ἀίχμαλωτίζοντας,
καὶ μοιάζει ἀστέρι πού πόστο ἀλλάζει, στὸ στερέωμα
ἐνῶ κανέν' ἀστέρι ἀπ' τὴ γωνιά του δὲ σαλεύει,
ἀπ' τὴ μεριά πού αὐτὸ τὸ φῶς προβάλλει,
καὶ εἶναι μόνο μιὰ στιγμὴ ἡ θωριά του:
- 18 ἔτσι κατέθηκε γοργὰ ἀπ' τοῦ σταυροῦ τὰ δεξιὰ
ἐν' ἄστρο ἀπ' τὸν ἀστερισμὸ πού λάμπει ἐκεῖ·
δὲν ξέφυγε ἀπὸ τὴ γραμμὴ του τὸ λαμπρὸ πετράδι,
παρὰ ἔκανε γωνία ὀρθὴ ἀπ' τοῦ σταυροῦ τὸ μπράτσο
ὡς τὴ βάση, κι ἔμοιαζε φλόγα πίσω ἀπὸ ἀλαβάστρινη ὀθόνη.
- 24 Ἔτσι θεὸς νὰ ἔχε κατεβῆ κι ἡ ἀγνή τοῦ Ἀγχίστη ἡ ψυχὴ,
ἂν πρέπει νὰ πιστέψουμε τὸν πῖο τρανὸ μας ποιητὴ,
στὰ Ἥλύσια τὰ Πεδία, τὸ γιό του γιὰ νὰ δεῖ.
- 27 «Αἶμα μου ἐσύ, πού τόση ἔχεις ἀπάνω σου τὴ χάρη
τοῦ Θεοῦ, σὲ ποιόν, ὅπως σὲ σένα,
30 δύο φορὲς ἀνοῖξαν οἱ πόρτες τ' οὐρανοῦ;»
- 33 Ἔτσι μοῦ μίλησε τὸ φῶς, ὅπου μὲ προσοχὴ θωροῦσα
κι ὕστερα γύρισα πρὸς τὴν κυρά μου,
κι ἐδῶ κι ἐκεῖ ἀναυδος ἐκιοῦσα:
- 36 γιὰτὶ μέσα στὰ μάτια της ἀνθίξε ἓνα χαμόγελο τέτοιο,
ὅπου μὲ τὰ δικὰ μου μάτια ἐθαρροῦσα
πῶς στοῦ παραδείσου καὶ πῶς στῆς δόξας τὸ βυθὸ θωροῦσα.

- 39 Indi, a udire e a veder giocondo,
giunse lo spiro al suo principio cose,
ch'io non lo 'ntesi, sí parlò profondo;
né per elezion mi si nascose,
ma per necessità, ché 'l suo concetto
42 al segno d'i mortal si soprapuose.
E quando l'arco de l'ardente affetto
fu sí sfogato, che 'l parlar discese
45 inver' lo segno del nostro intelletto,
la prima cosa che per me s'intese,
"Benedetto sia tu", fu, "trino e uno,
48 che nel mio seme se' tanto cortese!".
E seguí: "Grato e lontano digiuno,
tratto leggendo del magno volume
51 du' non si muta mai bianco né bruno,
solvuto hai, figlio, dentro a questo lume
in ch'io ti parlo, mercè di colei
54 ch'á l'alto volo ti vesti le piume.
Tu credi che a me tuo pensier mei
da quel ch'è primo, cosí come raia
57 da l'un, se si conosce, il cinque e 'l sei;
e però ch'io mi sia e perch'io paia
piú gaudioso a te, non mi domandi,
60 che alcun altro in questa turba gaia.
Tu credi 'l vero; ché i minori e ' grandi
di questa vita miran ne lo spoglio
63 in che, prima che pensi, il pensier pandi;
ma perché 'l sacro amore in che io veglio
con perpetua vista e che m'assetta
66 di dolce disiar, s'adempia meglio,
la voce tua sicura, balda e lieta
suoni la volontà, suoni 'l disio,
69 a che la mia risposta è già decreta!".

- 39 Κι ἔτσι ὅπως τ' ἄκουγα καί τὸ ἔλεπα πασίχαρο
τὸ πνεῦμα κι ἄλλα νὰ λέει ἀπ' ὅσα στὴν ἀρχὴ εἶχε πεῖ,
ὅμως δὲν τὰ κατάλαβα, ἔτσι μιλοῦσε, ἐπίσημα
κι ὄχι γιατί ἐπίτηδες τὸ νόημα ἤθελε νὰ κρυφτεῖ,
ἀλλὰ γιατί ἀναγκαστικά οἱ σκέψεις του
42 πετοῦσαν πάνω ἀπ' τὴν ἀθρῶπινη τὴ λογική.
Κι ὅταν δλόκληρο ἓνα τόξο γράψαν οἱ λόγοι του
οἱ ἐμπνευσμένοι ἀπ' τὴν ἀγάπη, κι ἡ ὀμίλια του
45 κατέβηκε στὸ ἐπίπεδο τοῦ ἀθρῶπινου τοῦ νοῦ,
τὸ πρῶτο πράγμα πὸ κατάλαβα ἦταν:
«Εὐλογημένη ἐσύ, μονάδα καὶ τριάδα,
48 πὸ τόσο γενναιοφρονα φέρεσαι στὴ σπορά μου!»
Καὶ συνέχισε: «Γιέ μου, πόθον μεγάλο καὶ παλιόν,
πὸ ἔνωσα συλλαβίζοντας τὸ βίβλιο τὸ τρανόν
51 ὅπου ὄ,τι γράφει δὲν ξεγράφει, μὲ ἐθεράπεψες
μέσα σ' αὐτὸ τὸ φῶς ἀπ' ὅπου σοῦ μιλῶ,
χάρη σ' αὐτὴν πὸ τὰ φτερά σοῦ ἔχει χαρίσει
καὶ ἄξιον σ' ἔκανε γιὰ τὸ ταξίδι αὐτὸ τὸ μακρινόν.
54 Σίγουρος νὰ σαι σὲ μένα
φτάνει ἡ σκέψη σου ἀπὸ τὸν Ἔνα
πὸ ἄν τὸν γνωρίζεις, τὸ φῶς του δείχνει καὶ πέντε κι ἕξι:
γι' αὐτό, λοιπόν, οὔτε ποῖς εἶμαι μὴ ρωτᾶς
60 οὔτε τὸ λόγο πὸ πιστέρο λάμπω ἀπὸ χάρά,
ἀπ' ὄλη τὴ χαρούμενη τούτη τὴ συντροφιά.
Σίγουρος νὰ σαι πῶς σὲ τούτη τὴ ζωὴ
63 μέσα σ' αὐτόνε τὸν καθρέφτη ἐλέπουν μεγάλοι καὶ μικροί
ὅπου, πρὶν τὴ σκεφτεῖς, ἡ καρθεριά σου σκέψη θὰ καθρεφτιστεῖ:
ὅμως, γιὰ νὰ ταιριάξει πῶς καλὰ ἡ ἰερὴ τούτη θωριά
πὸ ὅλα τὰ ἐλέπει καὶ γροικᾶ,
66 καὶ τὸν γλυκὸ μου πόθο νὰ σοῦ μιλήσω ξεκινᾶ,
μίλια μου ἐλεύθερα, χαρούμενα καὶ θαρρετά,
πές μου τοὺς πόθους σου, τὴν κάθε πεθυμιά,
69 κι ἡ ἀπόκρισή μου ἔτοιμη εἶναι πιά!»

- 72 Io mi volsi a Beatrice, e quella uдио
pria ch'io parlassi, e arrisemi un cenno
che fece crescer l'ali al voler mio.
Poi cominciai così: "L'affetto e 'l senno,
come la prima equalità v'apparse,
75 d'un peso per ciascun di voi si fenno,
però che 'l sol che v'allumò e arse,
col caldo e con la luce è sí iguali,
78 che tutte simiglianze sono scarse.
Ma voglia e argomento ne' mortali,
per la cagion ch'a voi è manifesta,
81 diversamente son pennuti in ali;
ond' io, che son mortal, mi sento in questa
disagguaglianza, e però non ringrazio
84 se non col core a la paterna festa.
Ben supplico io a te, vivo topazio
che questa gioia preziosa ingemmi,
87 perchè mi facci del tuo nome sazio".
"O fronda mia in che io compiaccemmi
pur aspettando, io fui la tua radice":
90 cotal principio, rispondendo, femmi.
Poesia mi disse: "Quel da cui si dice
tua cognazione e che cent'anni e piúe
93 girato ha 'l monte in la prima cornice,
mio figlio fu e tuo bisavol fue:
ben si convien che la lunga fatica
96 tu li raccorci con l'opere tue.
Firenza dentro da la cerehia antica,
ond' ella toglie ancora e terza e nona,
99 si stava in pace, sobria e pudica.
Non avea catenella, non corona,
non gonne contigiate, non cintura
102 che fosse a veder piú che la persona.

- 72 Γυρνῶ στὴ Βεατρίκη, πὺ πρὶν προλάβω νὰ μιλήσω
κατάλαβε, καὶ μὲ τὸ λαμπερὸ τῆς τὸ χαμόγελο
φερὰ ἔδωσέ μου νὰ ρωτήσω.
Κι ἔτσι ἄρχισα: «Καθένας ἀπὸ σᾶς,
75 πὺ τὴν ἀπόλυτη ἔχετε ἰσοροπία,
τὸ ἴδιο λογαριάζει: τὸ συναίσθημα καὶ τὴ σοφία,
μὰ καὶ ὁ ἥλιος πὺ φωτίζει καὶ θερμαίνει
τὸ ἴδιο ἔχει καὶ φῶς καὶ ζεστασιά,
78 ἔτσι πὺ δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἰσοτιμία.
Ἄνόμοια ὅμως ἔχουνε τὰ φερεὰ
τὰ συναισθήματα καὶ ἡ λογικὴ
81 στὸν κόσμο τὸν δικό μας τῶν θνητῶν
ἔτσι κι ἐγώ, ὄντας θνητός, τὴ νιώθω τούτη τὴν ἀδυναμία,
καὶ μοναχὰ ἀπὸ καρδιάς μπορῶ νὰ εὐχαριστήσω
84 γι' αὐτὴ τὴν πατρικὴ ὑποδοχὴ.
Θερμοπαρακαλῶ σε, ζωντανὸ τοπαί,
πὺ τὸ θεσπείσιο ἐτοῦτο κόσμημα στολίζεις,
87 τὸ ὄνομά σου ἐμένα νὰ χαρίσεις».
«Βλαστέ μου, πὺ ἡ προσμονὴ τοῦ ἐρχομοῦ σου
μὲ γέμιζε χαρὰ, ἡ ρίζα σου εἶμ' ἐγώ»
90 μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἄρχισε νὰ μοῦ ἀπαντᾷ.
"Ἰστερα μοῦ εἶπε: «Ἐκείνος, ὅπου στὴ γενιά σου
93 ἔδωσε τ' ὄνομά του κι ἐδῶ κι ἐκατὸ χρόνια
πά' στοῦ θουνοῦ τὴν πρώτη τὴν ταράτσα βολοδέρνει,
γιός μου ἦταν καὶ προπάππος δικός σου
σωστὸ εἶναι νὰ συντομέψεις μὲ τὰ ἔργα τὰ δικὰ σου
96 τὴν τὸση τὴν πολύχρονη του τιμωρία.
Μὲς στὰ παλιά της τεῖχη ἡ Φλωρεντία,
ἀπ' ὅπου ἀκόμα τὶς τρεῖς καὶ τὶς ἐννιά τὶς ὥρες τὶς χτυπᾷ
99 ἡ καμπάνα, ζοῦσε μὲς στὴν εἰρήνη, νηφάλια καὶ σεμνή.
Φοῦστες δὲν εἶχαν κεντημένες, βραχιόλια καὶ γιορντάνια
δὲ βάζανε στὴν κεφαλὴ βαρύτιμα στεφάνια οὔτε ζωνάρια,
102 πὺ πιότερο τὴν προσοχὴ τραβᾶνε παρὰ αὐτὲς πὺ τὰ φορᾶνε.

- 105 Non faceva, nascendo, ancor paura
la figlia al padre, ché 'l tempo e la dote
non fuggien quinci e quindi la misura.
Non avea case di famiglia vòte;
108 non v'era giunto ancor Sardanapalo
a mostrar ciò che 'n camera si puote.
111 Non era vinto ancora Montemalo
dal vostro Uccellatoio, che, com'è vinto
nel montar sú, così sarà nel calo.
Bellincion Berti vid'io andar cinto
114 di cuoio e d'osso, e venir da lo specchio
la donna sua sanza 'l viso dipinto;
e vidi quel d'i Nerli e quel del Vecchio
117 esser contenti a la pelle scoperta,
e le sue donne al fuso e al penneccio.
Oh fortunate! ciascuna era certa
120 de la sua sepultura, e ancor nulla
era per Francia nel letto diserta.
L'una vegghiava a studio de la culla,
e, consolando, usava l'idioma
123 che prima i padri e le madri trastulla;
l'altra, traendo a la rocca la chioma,
favoleggiava con la sua famiglia
126 d'i Troiani, di Fiesole e di Roma.
Saria tenuta allor tal maraviglia
una Cianghella, un Lapo Salterello,
129 qual or saria Cincinnato e Corniglia.
A così riposato, a così bello
viver di cittadini, a così fida
132 cittadinanza, a così dolce ostello,
Maria mi diè, chiamata in alte grida;
e ne l'antico vostro Batisteo
135 insieme fui cristiano e Cacciaguada.

- 105 Σάν ἐγεννίσταν κόρη, φόβο δὲν ἔνωθε ὁ πατέρας
γιατὶ τοῦ γάμου ὁ χρόνος καὶ ἡ προίκα
δῶθε καὶ κείθε δὲν ξεφεύγαν ἀπ' τὸ μέτρο.
108 Σπίτια δὲν εἶχε πῖο μεγάλη ἀπ' τὶς φαμίλιες
κι οὔτε εἶχε ἀκόμα φτάσει ὁ Σαρδανάπαλος
γιά νὰ διδάξει στὶς κρεδατοκάμαρες.
111 Τὸ Μόντε Μάριο δὲν εἶχε ἀκόμα νικηθεῖ
ἀπ' τὸ δικό σας τὸ Οὔτσελάτσιο, ποὺ ὅπως στὸν ἀνήφορο
ξεχώρισε, ἔτσι καὶ στὸν κατήφορο θεὸ νὰ πρωτέψει.
114 Τὸν εἶδα ζώνη ἀπὸ δέρμα νὰ φορεῖ τὸν Μπελιντσιόν
τὸν Μπέρτι μὲ ἀγκράφα ἀπὸ κόκαλο, καὶ τὴν κυρά του
μὲ ἄβαφο τὸ πρόσωπο νὰ φεύγει ἀπ' τὸν καθρέφτη.
117 Καὶ εἶδα καὶ τοὺς Βεκιέτι καὶ τοὺς Νέρλι
μὲ μιὰ προδιά ἀφοδράριστη νὰ ἴ εὐχαριστημένοι,
καὶ τὶς κυράδες τους στὸν ἀργαλειό, στὴ ρόκα.
120 Ὡ τυχρές! ἡ καθεμιὰ τὴν αἵστηση εἶχε τῆς σιγουριάς,
πὼς μέσα στὴν πατρίδα θὰ ἔκλεινε τὰ μάτια καὶ πὼς ποτὲ
στὸ κρεβάτι δὲ θὰ ἴμενε μονάχη γιὰ χάρη τῆς Φραγκιάς.
123 Ἡ μιὰ στὴν κούνια εἶχε τὸ νοῦ της, στὸ μωρό,
καὶ τὸ κανάκευε μιλώντας του χαϊδευτικά
στὴ γλώσσα ποὺ ψευδίζοντας μιλάνε τὰ μωρά·
ἡ ἄλλη, τὴ ρόκα της κρατώντας,
126 ἔλεγε παραμῦθια στοὺς δικούς της
γιά Ρώμη καὶ γιά Φιέζολε καὶ γιά τοὺς Τρώες.
129 Θὰ ἴτανε τότε ἀπίστευτο νὰ ὑπάρχουν τύποι
ὅπως ὁ Λάπο Σάλτερέλο κι ἡ Τσιαγκιέλα,
σάν τῶρα θὰ ἴταν ἕνας Κινκινάτος ἢ μιὰ Κορηλία.
Σὲ ξένοιαστη μιὰ τέτοια καὶ νοικοκυρεμένη κοινωρία
132 μὲ τόσους ἔντιμους πολίτες,
σ' ἕνα τόσο ὄμορφο καταφύγιο,
ὅστερ' ἀπ' τὶς κραυγὲς τῆς μάνας μου μ' ἔφερε ἡ Μαρία·
καὶ στὴν παλιά σας κολυμπήθρα
135 μαζί ἔγινα Χριστιανὸς καὶ Κατσιαγκουίντα.

- 138 Moronto fu mio frate ed Eliseo;
mia donna venne a me di val di Pado,
e quindi il soprano me tu si feo.
141 Poi seguitai lo 'mperador Currado;
ed el mi cinse de la sua milizia,
tanto per bene ovrar li venni in grado.
144 Dietro li andai incontro a la nequizia
di quella legge il cui popolo usurpa,
per colpa d'i pastor, vostra giustizia.
Quivi fu' io da quella gente turpa
disviluppato dal mondo fallace,
lo cui amor molt' anime deturpa;
148 e venni dal martiro a questa pace".

Canto XVI

- O poca nostra nobiltà di sangue,
se gloriar di te la gente fai
3 qua giù dove l'affetto nostro langue,
mirabil cosa non mi sarà mai:
ché là dove appetito non si torce,
6 dico nel cielo, io me ne gloriar.
Ben se' tu manto che tosto raccorre:
sí che, se non s'appon di dí in die,
9 lo tempo va dintorno con le force.
Dal 'voi' che prima a Roma s'offerie,
in che la sua famiglia men persevera,
12 ricominciaron le parole mie;
onde Beatrice, ch'era un poco scevra,
ridendo, parve quella che tossio
15 al primo fallo scritto di Ginevra.

- 138 Ἀδέρφια μου ἦταν ὁ Μπρόντο κι ὁ Ἐλισαῖος·
ἀπὸ τοῦ Πάδου τὴν κοιλάδα ἦρθε ἡ κυρά μου,
κι αὐτὴ εἶναι ποὺ ἔδωσε τὸ παρανόμαμά σου.
141 Τὸν αὐτοκράτορα Κοράδο ὕστερ' ἀκολούθησα·
κι αὐτός, γιὰ τὶς καλὲς μου ὑπηρεσίες,
ἠπόστῃ μ' ἔκανε δικό του.
144 Τὸν ἀκολούθησα στὸν πόλεμο μὲ τοὺς ἀπίστους,
ποὺ ἀπ' τοῦ ποιμένα φταιξίμο κι ἐνάντια στοὺς νόμους
ἀρπάζουνε τὶς χῶρες ποὺ ἔπρεπε νὰ ἦτανε δικές σας.
Ἐκεῖ, ὁ λαὸς αὐτὸς ὁ σιχαμένος
μ' ἔθαλε ἀπὸ τὸν ψεύτικο τὸν κόσμο,
οἱ ἀπατηλὲς χαρὲς του ποὺ τόσο τὶς ψυχὲς ταράζουν·
148 κι ἔφτασα ἀπὸ τὸ μαρτύριο στὴν εἰρήνη».

Ἄσμα XVI

- Ἦ ἀσήμεντη τοῦ αἵματος εὐγένεια,
3 ποὺ κάνεις τοὺς ἀνθρώπους νὰ καυχῶνται,
κεῖ κάτω, ποὺ τὰ αἰσθημάτα πλανιῶνται,
ποστέ γι' αὐτὴν δὲ θὰ ξυπάζομαι ξανά·
γιατὶ ἐκεῖ πάνω, ποὺ δὲ λαθεύει ἡ πεθυμιά,
6 λέγω στὸν οὐρανό, καυχήθηκα γιὰ σένα.
Σήγουρα μοιάζεις μὲ μανδύα, ποὺ ὅλο μικραίνει
ἂν τσόντα δὲ σοῦ ράβουν κάθε μέρα,
9 γιατὶ μὲ τὴν φαλίδα του ὁ χρόνος σὲ κονταίνει.
Μὲ τὸ "σεῖς" ἄρχισα νὰ ξαναμιλῶ,
12 ποὺ τὸ πρωτόπαν εἰ Ρωμαῖοι,
κι ὅλο πὶο λίγο τώρα συνηθίζου.
Κι ἡ Βεατρίκη, ποὺ ἔτεκε πιο πέρα,
15 χαμογελαῖ, ὅπως ξερόρηξε ἡ παλατιανὴ κυρά
ὅταν, ὅπως λέν, τὸ πρώτο λάθος ἔκανε ἡ Τζινέβρα.